

30.09.2024

dr Magdalena Żadkowska

ORCID: 0000-0002-8146-5189

Instytut Socjologii

Uniwersytet Gdański

ul. Bażyńskiego 8, 80-309 Gdańsk

magdalena.zadkowska@ug.edu.pl

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Magdalena Żadkowska
2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.**

2013 **Doktorat z nauk humanistycznych w zakresie socjologii**, obroniony na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, tytuł rozprawy: *Codziennność, partnerstwo, domowe obowiązki. O współczesnej polskiej rodzinie w kontekście socjologii pary Jeana-Claude'a Kaufmanna* (promotor: prof. dr hab. Tomasz Szlendak, recenzentki: prof. dr hab. Beata Łaciak, dr hab. Dorota Rancew-Sikora)

1998–2001 Uzupełniające studia magisterskie: Uniwersytet Jagielloński, Wydział Filozoficzny, kierunek: **kulturoznawstwo**. Tytuł zawodowy magistra nadany na podstawie obrony pracy magisterskiej: *Polacy czy Europejczycy? Stereotyp Polaków na dzień przed integracją z Unią Europejską* (promotorka: prof. dr hab. Grażyna Skąpska).

1995–2000 Studia magisterskie: Uniwersytet Gdański, Wydział Nauk Społecznych, kierunek: **socjologia**, specjalność: **socjologia kultury**. Tytuł zawodowy magistra nadany na podstawie obrony pracy magisterskiej: *Obraz „Solidarności” w pamięci zbiorowej Polaków w XX. rocznicę Sierpnia 1980* (promotor: prof. dr hab. Brunon Synak).

3. **Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.**

01.10.2013–obecnie: adiunktka w Zakładzie Socjologii Życia Codziennego, Instytut Socjologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

01.01.2006–30.09.2013: asystentka w Zakładzie Socjologii Kultury, Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

- 4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.**

Tytuł osiągnięcia:

Życie codzienne par heteroseksualnych, rekonstrukcja ról i analiza praktyk: na emigracji, w obliczu pracy zdalnej wykonywanej z domu i po wyprowadzce dorosłych dzieci.

Wykaz publikacji wchodzących w skład osiągnięcia (kolejność chronologiczna):

- A) Gądecki, J., Jewdokimow, M., & Żadkowska, M. (2016). Reconstructing the borders and the definitions of home and work in the context of telecommuting in Poland. *Intersections*, 2, 84–96. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v2i3.166>
- B) Rancew-Sikora, D., & Żadkowska, M. (2017). Receiving guests at home by nationally mixed couples: the case of Polish females and Norwegian males. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 4, 61–86.
- C) Gądecki, J., Jewdokimow, M., & Żadkowska, M. (2018). New technologies and family life in the context of work at home. The strategies of work-life balance. *Studia Humanistyczne AGH*, 17, 77–89. <https://doi.org/10.7494/human.2018.17.4.77>
- D) Żadkowska, M., Olcoń-Kubicka, M., Gądecki, J., Mizielińska, J., Stasińska, A., Schmidt, F., & Halawa, M. (2018). Metodologiczne aspekty jakościowych badań par – synteza doświadczeń terenowych. *Studia Socjologiczne*, 230(3), 41–69. <https://doi.org/10.24425/122472>
- E) Mizielińska, J., Stasińska, A., Żadkowska, M., & Halawa, M. (2018). Dylematy etyczne w badaniu pary intymnej. Doświadczenia z pracy badawczej. *Studia Socjologiczne*, 230(3), 71–100. <https://doi.org/10.24425/122473>
- F) Żadkowska, M., Kosakowska-Berezecka, N., Szlendak, T., & Besta, T. (2022). When migrant men become more involved in household and childcare duties – the case of Polish migrants in Norway. *Journal of Family Studies*, 28, 401–421. <https://doi.org/10.1080/13229400.2020.1712222>
- G) Żadkowska, M., Dowgiałło, B., Gajewska, M., Herzberg-Kurasz, M., & Kostecka, M. (2022). The sociological confessional: a reflexive process in the transformation from face-to-face to online interview. *International Journal of Qualitative Methods*, 21, 1–12. <https://doi.org/10.1177/16094069221084785>
- H) Żadkowska, M., & Herzberg-Kurasz, M. (2022). „Boomeranging covidowy” – o powrotach dorosłych dzieci do domów. Perspektywa rodziców. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 18, 40–61. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.18.1.03>
- I) Rancew-Sikora, D., & Żadkowska, M. (2023). The mother of all worries: formulations of parents’ gender in their talk about the transition to the empty nest phase. *Journal of Pragmatics*, 213, 67–79. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.06.003>
- J) Żadkowska, M. (2024). Para w pustym gnieździe – o turbulencjach relacyjnych po wyprowadzce dorosłych dzieci z domu rodzinnego. *Studia Socjologiczne*, 245(3), 31–58. DOI: 10.24425/sts.2024.151933.

Omówienie osiągnięcia:

Wprowadzenie

W cyklu publikacyjnym zatytułowanym *Życie codzienne par heteroseksualnych, rekonstrukcja ról i analiza praktyk: na emigracji, w obliczu pracy zdalnej wykonywanej z domu i po wyprowadzce dorosłych dzieci* przedstawiam moje ustalenia naukowe dotyczące zmiany praktyk życia codziennego i negocjowania ról rodzinnych w wydarzeń zaburzających życie codzienne (tzw. turbulencji), przyjmując jako jednostkę badawczą **heteroseksualną parę intymną**.

Diada uważana jest za typ relacji, który leży u podstaw rodziny i determinuje jej trwanie (Trost 1993). W rodzinie istnieje zazwyczaj kilka diad – par relacyjnych, a jedną z nich jest diada małżeńska (Trost 1993: 94), która może stać się diadą rodzicielską. W związku z tym zdaniem wielu socjologów i socjolożek relacja intymna pary może być głównym, wyabstrahowanym przedmiotem analiz socjologicznych (Kaufmann, 1992; 1993; Lenz, 2009; Schmidt i in., 2018), zróżnicowanym w zależności od tego, która relacja jest priorytetowa (para rodzicielska v.s. para małżeńska – por. de Singly, 2000).

Przyglądając się badaniom nad parami, można zauważyć, że najczęściej analizowane są one przez pryzmat praktyk życia codziennego (Koppetsch i Burkart, 1999; Schatzki, 1996; Schatzki i in., 2001; Reckwitz, 2002; Kaufmann, 2004; Shove, 2003; Smart, 2007) i rodzinnego, zwanego również praktykowaniem rodziny i demonstrowaniem relacji rodzinnej (Morgan, 2011a; 2011b; Finch, 2007; Sikorska, 2019, Skowrońska i Schmidt, 2023). Stawanie się parą ma miejsce np. wokół wspólnego jedzenia (Craig i Truswell, 1988; Marshall i Anderson, 2002), prania i sprzątania czy zmywania (Kaufmann, 1996; Żadkowska, 2016) i wymaga nieustannego negocjowania ról płciowych (Jean-Claude Kaufmann, 1992; 1996; 1997). Rzadko badania nad życiem par dotyczą zmian związanych z emigracją czy niestandardowym trybem pracy a także późniejszych etapów wspólnego życia takich jak „puste gniazdo”.

Praktyki stają się szczególnie widoczne w momentach ważnych zmian spotykających parę w jej ścieżkach życia (*life courses*). Jak pokazują badania nad **modelem turbulencji relacyjnych** par (Solomon, Weber i Steuber, 2010), w czasie różnych okresów przejściowych ludzie będący w trwałych związkach stają się bardziej reaktywni emocjonalnie, a różne „turbulencje”, czyli życiowe zmiany, mają znaczący wpływ na ich relację. Dlatego badanie dynamiki życia par najlepiej uchwycić, przyglądając się zmianie praktyk życia codziennego i zmianie ról rodzinnych w czasie takich „turbulencji”. Prowadząc projekty badawcze stawiałam sobie za cel analizowanie związków w przełomowych momentach ich życia, co stanowiło nowe spojrzenie na dynamikę relacji.

Badania nad życiem codziennym par heteroseksualnych rozpoczęłam, przygotowując rozprawę doktorską. Inspiracją do podjęcia badań nad nieistniejącą w Polsce subdyscypliną socjologia pary była praca francuskiego socjologa Jeana-Claude’a Kaufmanna (*La Trame conjugale. Analyse du couple par son linge* 1992; *Sociologie du couple* 1993), a także stosowana przez niego metoda „wywiadu rozumiejącego” (*L’Entretien compréhensif* 2004). W efekcie prac nad rozprawą doktorską (*Codziennosc, partnerstwo, domowe obowiązki. O współczesnej polskiej rodzinie w kontekście socjologii pary Jeana-Claude’a Kaufmanna*, promotor prof. dr hab. Tomasz Szlendak) powstały trzy artykuły naukowe oraz książka *Para w praniu. Codziennosc, partnerstwo, obowiązki domowe* (Żadkowska, 2016), w których poddałam analizie domowe „perypetie” polskich par żyjących w szczególnym momencie społecznych przemian, pokazując, w jaki sposób rzeczywistość ekonomiczno-społeczna i naciski kulturowe mogą decydować o ich mikrorelacjach i mikrowyborach, a jednocześnie, w jaki sposób mikrodziałania układające się w sekwencje działań zbiorowych decydują o przekształcaniach obyczajów w sferze rodziny w skali makrosocjalnej. Jednym z głównych osiągnięć

badawczych było pokazanie wpływu urodzenia i wychowywania dzieci na zmianę codzienności życia pary związanej z podziałem obowiązków domowych.

W prezentowanym cyklu artykułów przedstawiam moje wnioski dotyczące życia codziennego par heteroseksualnych, rekonstrukcji ról w rodzinie i analizy praktyk w obliczu badanych przeze mnie turbulencji, jakimi są:

1. emigracja do innego kraju (Norwegii) – „**Para na emigracji**”;
2. podjęcie pracy zdalnej wykonywanej w domu – „**Para w zdalnym domu**”;
3. wyprowadzka dorosłych dzieci z domu rodzinnego – „**Para w pustym gnieździe**”;
4. dodatkowo jako **czwarty** obszar tematyczny cyklu omawiam metodologię prowadzenia badań jakościowych porównawczych (polsko-norweskich i polsko-francuskich) oraz podłużnych (składających się z 2–3 fal badań), realizowanych tak stacjonarnie w domach badanych, jak i on-line dzięki użyciu komunikatorów internetowych – „**Para w badaniach**”.

Głównym osiągnięciem naukowym jest więc przeprowadzenie cyklu międzynarodowych badań i publikacji opisujących ich wyniki, które po raz pierwszy w sposób kompleksowy przybliżają dynamikę relacji polskiej pary i zmiany w zakresie praktyk jej życia codziennego na przykładzie zbadanych turbulencji zmieniających w istotny sposób kontekst jej funkcjonowania.

Notka metodologiczna

Moje osiągnięcia habilitacyjne powstały w wyniku realizacji trzech zespołowych projektów, w których przyglądałam się dynamice relacji par pozostających w stałych, wieloletnich związkach. Badania jakościowe, które przeprowadziłam w ramach realizowanych przeze mnie projektów naukowych, dotyczyły głównego problemu badawczego **jak zmiany wpływają na relację, rekonstrukcję ról i praktyki życia codziennego par heteroseksualnych?** i przyczyniły się do zrozumienia, dlaczego para trwa i jak radzi sobie z napotkanymi turbulencjami (będącymi przedmiotem badań projektowych).

Włączone do cyklu artykuły powstały na podstawie wyników trzech realizowanych przeze mnie międzynarodowych **projektów:**

Pierwszym projektem badawczym, który realizowałam był PAR MIGRATION NAVIGATOR (WLB_GE) *Socio-cultural and Psychological Predictors of Work-Life Balance and Gender Equality Cross-Cultural Comparison of Polish and Norwegian Families*, finansowany ze środków Funduszy Norweskich w ramach programu Polsko-Norweska Współpraca Badawcza realizowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (No. Pol-Nor/202343/62/2013, kwota dofinansowania 2 900 000 PLN). Zarządzałam w nim częścią badań jakościowych (dodatkowo w terminie 09-12.2014 pełniłam rolę kierowniczkę projektu). Celem tych badań jakościowych było zrozumienie codziennych praktyk życiowych polskich par migrantów w Norwegii poprzez porównanie ich z polskimi, norweskimi i mieszanymi parami w Polsce i Norwegii. Nasze podłużne badania zostały przeprowadzone w dwóch krajach: Norwegii (region Rogaland), uważanej za bardziej egalitarną i zorientowaną na równość płci niż Polska, i Polsce (region Pomorze). W sumie w latach 2014–2016 przeprowadziliśmy 305 wywiadów, z czego 129 stanowiły wspólne wywiady pogłębione, a 176 to indywidualne wywiady pogłębione. Badanie longitudinalne pozwoliło nam prześledzić dynamikę i procesy leżące u podstaw rozwoju bardziej partnerskich postaw na poziomie indywidualnym i rodzinnym wśród osób i par, które weszły do kultury bardziej egalitarnej niż ich kultura macierzysta. Analizowaliśmy, jak doświadczenie

migracji do bardziej egalitarnego społeczeństwa zmieniło tradycyjny podział obowiązków domowych wśród polskich par.

Drugim projektem był *A więc siedzisz w domu? Etnograficzne studium odpłatnej pracy domowej wykonywanej na zasadach telepracy* finansowany w ramach grantu SONATA 5, 2013/09/D/HS6/00437 NCN (kwota dofinansowania 157 740 PLN). Realizowałam go wraz z kierownikiem projektu dr hab. Jackiem Gądeckim i drugim poza mną wykonawcą – dr hab. Marcinem Jewdokimowem. Projekt z założenia polegał na badaniu etnograficznym z elementami autoetnografii. W projekcie uczestniczyły 34 gospodarstwa domowe z Trójmiasta, Warszawy i Krakowa. Pomiędzy pierwszą a drugą falą badań użyliśmy narzędzi uzupełniających – dzienników czasu i fotodzienników miejsca pracy, czyli tygodniowej autofotografii przeprowadzonej przez samych badanych i badanie za pomocą jednorazowych aparatów fotograficznych, pozwalających na możliwie dokładne udokumentowanie codzienności osób telepracujących.

Trzeci projekt to zakończony w 2022 roku projekt Sonata Bis 8 NCN *I że Cię nie opuszczę aż do śmierci... Praktyki życia codziennego par w wieku 50–64 lata z przynajmniej 20-letnim stażem*, numer umowy: UMO-2018/30/E/HS6/00159 (kwota dofinansowania 839 490 PLN), który otrzymał finansowanie z Narodowego Centrum Nauki i którego byłam kierowniczką. W jego ramach przeprowadziliśmy 261 wywiadów pogłębionych, z parami rodziców w Polsce i we Francji, a także wywiadów indywidualnych, również z samodzielnymi rodzicami, uzupełnionych narzędziem map emocji. pogrupowanych w pięć zbiorów danych. Celem projektu była analiza zmian praktyk życia codziennego w życiu pary przechodzącej przez etap „pustego gniazda”, oraz rozpoznanie materialnego (zmiany w przestrzeni i w zamieszkiwaniu) i emocjonalnego wymiaru relacji w „opuszczonym gnieździe”.

Omówienie artykułów

W dalszej tej części autoreferatu zajmę się omówieniem każdego z 10 artykułów z osobna. Będzie ona miała charakter tematyczny (nie chronologiczny), odpowiedni dla czterech wyróżnionych obszarów.

I. Obszar badawczy: Para na emigracji. Artykuły F i B.

Migracja jako doświadczenie o charakterze „turbulencji” w życiu pary została przeze mnie zbadana i opisana na przykładzie badania wyjazdu polskich par do Norwegii, gdzie spotykają się z inną kulturą życia rodzinnego, innym rozumieniem ról płciowych oraz innym systemem opieki. Norwegia jako cel emigracji stwarza Polkom i Polakom sytuację emigracji do kraju o wyższych wskaźnikach równości płci. W Norwegii państwo opiekuńcze stało się głównym podmiotem instytucjonalnym w kształtowaniu praktyk rodzicielskich poprzez wprowadzenie państwowych zachęt do opieki ojcowskiej takich jak kwoty dla ojców (Brandth & Kvande, 2012). Kwota ojcowska to określony czas urlopu rodzicielskiego zarezerwowany wyłącznie dla ojców. „Bierz albo trać” – mówi państwo rodzicom płci męskiej. Jak pokazują liczne badania, zdecydowanie pomogło to w procesie de-genderyzacji praktyk rodzicielskich, czyniąc je bardziej neutralnymi pod względem płci. W rezultacie ojcowie w Norwegii są bardziej zaangażowani w opiekę nad dziećmi w porównaniu z ojcami w innych krajach europejskich (Doucet, 2006; Duvander, & Jans, 2008; O'Brien & Moss 2010; Rush, 2015; Ranson, 2015). Dlatego, ciekawym dla nas było, jak emigracja do Norwegii wpłynie na zmianę praktyk rodzicielskich i rodzinnych polskich emigrantów, dla których w Polsce, w roku 2014 nie istniały jeszcze takie rozwiązania systemowe.

W artykule F: **Żadkowska, M., Kosakowska-Berezecka, N., Szlendak, T., & Besta, T. (2022). When migrant men become more involved in household and childcare duties – the case of Polish migrants in Norway. *Journal of Family Studies*, 28, 401–421.**

<https://doi.org/10.1080/13229400.2020.1712222> na podstawie połączenia badań ilościowych i jakościowych pokazaliśmy zmiany w życiu codziennym pary wynikające z migracji polskich par do Norwegii. W artykule pokazaliśmy, że po pierwsze, uczestnicy badania, polscy ojcowie w Norwegii, twierdzili, że po migracji doświadczyli prorównościowych zmian w swoim życiu rodzinnym. Pracowali mniej ze względu na obecną w Norwegii praktykę dbania o równowagę między życiem zawodowym a prywatnym. Jednocześnie zarabiali więcej w porównaniu do zarobków w Polsce. W rezultacie mieli wolny czas na opiekę nad dziećmi i uważali to za znaczący i cenny zysk osiągnięty dzięki decyzji o migracji do Norwegii. Polscy ojcowie, podobnie jak norwescy (i w przeciwieństwie do polskich ojców w Polsce), częściej byli gotowi zostać sami w domu z nowonarodzonym dzieckiem i wziąć pełny urlop rodzicielski. Ta zmiana zaangażowania w ojcostwo miała i ma znaczący wpływ na codzienność życia pary. Partnerki czy żony zyskały tymczasem więcej czasu wolnego i/lub czasu, które mogły poświęcić karierze zawodowej i rozwojowi osobistemu. Wyjazd pary wpłynął zatem na zmianę realizowanego modelu związku na bardziej partnerski. Wyniki badań pokazały, że migracja z Polski do Norwegii prowadziła do emocjonalnie korzystnych rozwiązań opiekuńczych dla młodych rodziców.

Po drugie, w opowieściach o nowym życiu codziennym polskich migrantów w Norwegii pojawiła się kolejna zmiana wywołana wyjazdem – de-genderyzacja, czyli odplciwienie praktyk domowych i tym samym nowy ich podział. Według badanych par podział „to jest obowiązek mężczyzn, a to jest obowiązek kobiet” był mniej widoczny w ich domach. Im dłużej przebywali w Norwegii, tym bardziej przyzwyczajali się do wskazówek kulturowych, które „zalecały” równość płci i obecność obu płci w obszarach stereotypowo kojarzonych z płcią przeciwną. Zmiana ta była szczególnie widoczna wśród polskich mężczyzn i kobiet, którzy byli w związku charakteryzującym się podwójną karierą zawodową, którzy mieli wyższe wykształcenie i wysoki status społeczny również w kraju przyjmującym. Według Google Scholar artykuł został zacytowany 16 razy (dane na dzień 25.09.2024).

W artykule **B: Rancew-Sikora, D., & Żadkowska, M. (2017). Receiving guests at home by nationally mixed couples: the case of Polish females and Norwegian males. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 4, 61–86** przedstawiliśmy analizę zmian realizowania praktyk rodzinności i demonstrowania rodziny (Finch, 2007; Sikorska, 2021), jakie wywołała emigracja do Norwegii polskich kobiet, które weszły w związek z Norwegami. Wraz z dr hab. Rancew-Sikorą oddaliśmy głos norweskim mężom i polskim żonom oraz zidentyfikowałyśmy kilka strategii mieszania polskich i norweskich zwyczajów przyjętych przez pary dwunarodowe podczas przyjmowania międzynarodowych gości. Sytuacja bycia parą wobec innych członków rodziny w momencie przyjmowania gości odsłania praktyki nawigowania nie tylko pomiędzy rolami męża czy żony (partnera czy partnerki), ale także pomiędzy kulturą polską i norweską, dając możliwość przyglądania się rozwiązaniom i strategiom radzenia sobie ze zmianą, rodzinnością i gościnnością.

Badając migrację do Norwegii, kraju charakteryzującego się wyższymi wskaźnikami dotyczącymi równości płci i większym wsparciem systemowym dla rodzinnych rozwiązań partnerskich wykazałam, że wpływa ona stymulująco na zmianę praktyk życia codziennego i wynegocjowanie innych niż wynikające z socjalizacji w danej kulturze ról płciowych.

Jak wynika z naszych badań, **para na emigracji** charakteryzuje się:

- a) otwartością na model partnerski w zakresie wykonywania obowiązków domowych;
- b) zaangażowaniem w partnerskie praktyki rodzicielskie z uwzględnieniem rozwiązań takich jak urlop rodzicielski wykorzystywany przez ojca;
- c) nadaniem nowych znaczeń praktykowaniu i demonstrowaniu rodzinności oraz zmianom w jej praktykowaniu;
- d) otwartością na łączenie praktyk rodzinności i gościnności wynikających z różnych kontekstów kulturowych.

II. Obszar badawczy: Para w zdalnym domu. Artykuły A i C.

Pojawienie się pracy zdalnej w domu, czy inaczej – podjęcie decyzji o uczynieniu z gospodarstwa domowego miejsca pracy dla przynajmniej jednego z partnerów to druga ważna zmiana – turbulencja, wokół której zmieniają się praktyki życia codziennego dwojga ludzi. Polskie opracowania ujmowały, do czasu naszych badań, telepracę głównie jako atrakcyjne narzędzie pozwalające godzić życie prywatne i zawodowe, zwłaszcza w przypadku kobiet (Sowińska-Milewska, 1999).

Praca zawodowa stała się kolejnym obowiązkiem quasi-domowym, wobec którego musiały być ustalone podziały, odpowiedzialności i granice. Postanowiliśmy, uwzględniając moje doświadczenie badania dynamiki relacji pary, zadbać o inną perspektywę przyglądania się temu doświadczeniu, by nie utracić tego, co dzieje się między dwojgiem ludzi (de Singly, 2000; Gądecki, 2012; Żadkowska, 2012; 2016). Telepraca okazała się doświadczeniem o wielkim znaczeniu dla zmian praktyk życia codziennego pary (o czym mogliśmy się później wszyscy przekonać podczas pandemii COVID-19). Przeprowadzone przez nas studium etnograficzne wykazało, że para stawała się faktycznie pracującym podmiotem, angażującym wspólny czas i przestrzeń domu. To decyzja pary, a nie jednostki (tej, która faktycznie pracowała) przesądzała o przebiegu i dynamice zmiany. Partnerzy, często nieświadomie, reprodukowali pewną wiedzę społeczną i relacja pary ulegała przemianom w związku z przenikaniem się porządków prywatnego i publicznego.

Wnioski z badań nad wpływem telepracy na relację pary opublikowaliśmy w pięciu artykułach i jednej monografii. Do cyklu włączyłam dwa z artykułów:

Artykuł A: Gądecki, J., Jewdokimow, M., & Żadkowska, M. (2016). **Reconstructing the borders and the definitions of home and work in the context of telecommuting in Poland.** *Intersections*, 2, 84–96. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v2i3.166>

Artykuł C: Gądecki, J., Jewdokimow, M., & Żadkowska, M. (2018). **New technologies and family life in the context of work at home. The strategies of work-life balance.** *Studia Humanistyczne AGH*, 17, 77–89. <https://doi.org/10.7494/human.2018.17.4.77>

W powyższych artykułach przyglądaliśmy się przestrzeni domu przez pryzmat życia pary, która ją współzamieszkuje, aranżuje, a tak naprawdę re-zamieszkuje i re-aranżuje od nowa, nawet po kilka razy dziennie, gdy naprzemiennie staje się ona domem oraz miejscem pracy. W rzeczywistości okazało się, że praca wkracza dziś do domu prawie w każdej sytuacji i osoby „wychodzące do pracy i z pracy” tak naprawdę do końca nigdy z niej nie wychodzą i „przynoszą pracę do domu”.

Nasze wyniki badań zostały wykorzystane przez badaczy i badaczki doświadczenia pracy zdalnej w czasie pandemii COVID-19, co przełożyło się na wzrost liczby cytowań (dane na dzień 25.09.2024): Artykuł A – 11 cytowań według Google Scholar; artykuł C – 56; dodatkowo moje liczne wystąpienia i prace eksperckie.

Badając podejmowanie pracy zdalnej w domu przez polskie pary, pokazałam, jak przechodzi ona przez nagły czas renegotiacji życia codziennego w domu, który przemienia się niespodziewanie w miejsce pracy. **Para w zdalnym domu** charakteryzuje się:

- a) ryzykiem problemów z poczuciem własnej wartości osoby pracującej zdalnie, co ma istotny wpływ na relację pary;
- b) brakiem widoczności granic pracy i życia rodzinnego oraz osobistego utrudniający rekonstrukcję ról;
- c) turbulencjami wywołanymi przez realizowane w domu role pracownicze ingerujące w układ dotychczasowych ról rodzinnych i partnerskich.

Pandemia COVID-19 potwierdziła mnogość wyzwań dla pary w obliczu uczynienia z domu miejsca pracy i nauki w kontrze do przestrzeni odpoczynku i intymności.

III. Obszar badawczy: Para w pustym gnieździe. Artykuły H, I, J.

Wczesne badania nad cyklem życia rodziny przedstawiały go w formie uniwersalnego zestawu statycznych faz (*family life cycle*), przez które przechodzi każda rodzina. Dziś do badania par i rodzin stosuje się koncepcję *life course studies*, która ujmuje życie rodzinne jako dynamiczny proces (Elder, 1985; 1995; Dewilde, 2003; Aeby i Gauthier, 2021; Cooney, 2022). Niezależnie od dynamiki i różnorodności ścieżek życia rodzinnego, które doprowadzają współcześnie część z par do tego etapu życia, czas, w którym para zostaje sama, bez dorosłych dzieci, zmienia relację, bo przemianie ulega zarówno przestrzeń domu, jak i jakość oraz ilość obowiązków domowych i czasu wolnego.

Z jednej strony z badań wiemy, że kiedy dzieci opuszczają dom, rodzice doświadczają pozytywnych zmian w rolach i wymaganiach dotyczących alokacji czasu, które mogą wpływać na jakość ich relacji (White i Edwards, 1990; Bouchard i McNair, 2016; Karney i Bradbury, 2020). Codzienne fizyczne i emocjonalne obciążenie obowiązkami domowymi maleje, mają więcej czasu, by spędzać go jako para i/lub realizować inne role społeczne, może tym samym wzrastać ich satysfakcja z życia (Mitchel, 2016). Badania wskazują na mniejszą ilość konfliktów na linii praca–rodzina (Erikson et al. 2010) i doświadczenie poczucia większej sprawiedliwości w związku (Kulik i in., 2010), a także na wzrost satysfakcji małżeńskiej (Gorchoff i in., 2008). Niektóre badania pokazują wręcz, że „syndrom pustego gniazda” występuje rzadko (Mitchell i Lovegreen, 2009).

Z drugiej strony istnieją badania wskazujące na niższy poziom satysfakcji małżeńskiej w porównaniu z innymi etapami życia (Anderson, Russell i Schumm, 1983), a także na wysoki wskaźnik separacji i rozwodów w tym okresie (Brubaker, 1985; Kreider, 2005; Radina, Hennon i Gibbons, 2008). Przejście do pustego gniazda może zwiększać ryzyko rozpadu małżeństwa, szczególnie w przypadku par, które osiągają ten etap w stosunkowo młodym wieku (Randhawa i Kaur, 2021). Kobiety częściej niż mężczyźni inicjują separację na tym etapie życia, bo dla dobra swoich dzieci decydują się pozostawać w niesatysfakcjonujących związkach aż do osiągnięcia fazy po-rodzicielskiej (Bouchard, 2014). Skupienie na dzieciach i rolach rodzicielskich sprawia, że niektóre osoby mogą „zapomnieć”, jak być intymną bezdzietną parą (Crowley, Hayslip i Hobdy, 2003), szczególnie, gdy ich doświadczenie w tym względzie było krótkie (jak miało to miejsce w wypadku większości respondentów/ek projektu).

Przygotowując wniosek o grant, zwróciłam uwagę na brak badań pogłębionych, które przyglądałyby się zmianie z pełnego gniazda w puste w sposób longitudinalny i które relacjonowałyby dynamikę tej zmiany. Dlatego postanowiłam podjąć się takiego wyzwania, a umożliwił mi to projekt Sonata Bis 8 NCN *I że Cię nie opuszczę aż do śmierci... Praktyki życia codziennego par w wieku 50-64 lata z przynajmniej 20-letnim stażem*, numer umowy: UMO-2018/30/E/HS6/00159, który otrzymał dofinansowanie z NCN-u i którego byłam Kierowniczką. Podejmując badania rekonstrukcji ról rodzinnych, małżeńskich i osobistych, dostarczyliśmy badań i wniosków w tej „zaniebanej” badawczo fazy życia osób dorosłych, dostarczając dodatkowo porównania polskich i francuskich doświadczeń. Pojęcie konstruktu „pustego gniazda” zostało zdekonstruowane i poddane krytycznej refleksji zgodnie z paradygmatem „nowych studiów nad rodziną”. Analizowaliśmy zmiany praktyk życia codziennego balansujące pomiędzy emocjami „straty” i „ulgi”. W wyniku pogłębionego studium nad parami pokazaliśmy, że odejście dorosłych dzieci z domu rodzinnego jest wydarzeniem transformacyjnym. Wnioski z badań opublikowaliśmy dotychczas jako zespół w książce projektowej i w 9 recenzowanych artykułach, które zostały już opublikowane. Poniżej prezentuję trzy z nich, składające się na trzecią część cyklu publikacyjnego.

Pisząc artykuł H: **Żadkowska, M., & Herzberg-Kurasz, M. (2022).** „Boomerang covidowy” – o powrotach dorosłych dzieci do domów. Perspektywa rodziców. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, *18*, 40–61. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.18.1.03>, postanowiłam wykorzystać sytuację pandemii COVID-19, by przyjrzeć się nieprzewidzianej przeze mnie na poziomie tworzenia projektu sytuacji

powrotu dorosłych dzieci do badanych gniazd rodzinnych. W 2020 roku młode osoby dorosłe, żyjące od niedawna na własną rękę – pracując i/lub studiując, tworząc związki intymne – znalazły się w sytuacji ponownego zamieszkania ze swoimi rodzicami, rodzeństwem, rodzinami. Dla niektórych par rodziców takie powroty okazały się szansą na poprawę jakości relacji, dla innych – doświadczeniem trudnym i wymagającym. Wcześniejsze badania zjawiska „boomerangu” koncentrowały się na perspektywie dzieci oraz na związanych z nią motywacjami i konsekwencjami wyprowadzek i powrotów; analizie poddawano rolę, jaką pełni dla młodych dorosłych współcześnie dom rodzinny (Grind, 2013; Newman, 2013; Sandberg-Thomas i in., 2015; Maunaye i in., 2019; Gaviria, 2020). Powroty i stojące za nimi motywacje, wywołane pandemią COVID-19, miały inny charakter niż dotychczas opisywane powroty. Charakterystyczny i wspólny był ich nagły charakter oraz podobne sposoby racjonalizowania powrotu uwidaczniające się w obszarach: ekonomicznym, zdrowotnym (w rozumieniu zapewnienia bezpieczeństwa najbliższym w obliczu sytuacji kryzysowej) oraz relacyjnym. Powroty do domu dorosłych dzieci naszych badanych wywarły wpływ na życie codzienne rodziców, które zdążyło się w pustym gnieździe zreorganizować. COVID-19 przyniósł to, co już było, i dał czas na wspólne siedzenie przy stole, na bycie rodziną, na pielęgnowanie relacji na nowych i zarazem także na starych zasadach. Jednocześnie oprócz dzieci wrócił bałagan i idące za nim nerwy, sprzeczki, napięcia, a także nowi lokatorzy (partnerzy, partnerki i ich zwierzęta). Pojawiły się także nowe rzeczy, na przykład wegetariańskie praktyki żywieniowe – dorosłe dzieci manifestujące potrzebę ochrony swoich granic i autonomii. Pandemia COVID-19 przyczyniła się do powstania nagłych i nieplanowanych sytuacji, które zostały przez rodziny wykorzystane na różne sposoby. W artykule pokazałyśmy studium pięciu przypadków, z których wyłania się kilka wariantów doświadczenia powrotu dorosłych dzieci do domu. Przedstawiamy w nim praktyki dostosowywania się do nowych sytuacji rodzinnych i nowych rozwiązań przestrzennych, odzwierciedlając jednocześnie różne warianty i skutki tymczasowego powrotu do sytuacji „pełnego gniazda”. W niektórych domach udało się domknąć proces wyprowadzki dorosłych dzieci. Niegdyś przerwany i niedokończony, miał teraz drugą szansę, by zdefiniować nowe role rodzinne i wzajemne relacje. W przypadku innych rodzin powrót dorosłych dzieci zaburzył natomiast odmienne, ale stabilne funkcjonowanie par w „pustych gniazdach”. Stanowił wyzwanie dla rodziców i zagrożenie dla wypracowanych w „pustym gnieździe” praktyk. Analizowane przypadki pokazują zasadność badania powrotów dorosłych dzieci do domu z perspektywy rodziców, a zjawisko boomerangu dowodzi, że dynamika „turbulencji” może czasem wiązać się z powrotem do etapu sprzed zmiany. Ponadto doświadczenie „powrotów covidowych” zmieniło obraz wchodzenia w dorosłość, zwiększając otwartość na etap ponownego zamieszkania w domu rodzinnym.

W artykule **I: Rancew-Sikora, D., & Żadkowska, M. (2023). The mother of all worries: formulations of parents' gender in their talk about the transition to the empty nest phase. *Journal of Pragmatics*, 213, 67–79. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.06.003>** wraz z prof. Rancew-Sikorą stosujemy metodę **analizy konwersacyjnej**, dzięki której przyglądałyśmy się komunikacji pary rodziców w czasie turbulencji związanych z wyprowadzką dorosłych dzieci z domu rodzinnego. Rozpoczynając pracę nad artykułem, uważałyśmy, że opustoszenie gniazda to proces odwrotny do tego, który para doświadczyła, gdy zostali rodzicami, a płęć zaczęła być bardziej istotna w odniesieniu do podziału obowiązków rodzinnych i relacji rodzinnych niż wcześniej. Podczas gdy płęć związana z rolami rodzinnymi w „pełnym gnieździe” jest bardziej stereotypowa i zideologizowana, faza „pustego gniazda” mogła, według nas, pozwolić rodzicom na bardziej swobodne definiowanie ich tożsamości i przedefiniowanie wzajemnych oczekiwań. Wątki związane ze zmianą w komunikacji pary dotyczyły w szczególności relacji z dziećmi. W artykule stwierdziłyśmy, że w komunikacji rodziców nadal dużą rolę odgrywały stereotypy płci. Gdy jedno z rodziców demonstrowało perspektywę odmienną od drugiego rodzica, odniesienia do płci stawały się istotne jako zasób do osiągnięcia określonych celów interakcyjnych i relacyjnych. Rodzice regularnie omawiali przesadną troskę i martwienie się matek o

dzieci, nawet po tym, jak stały się dorosłe. Analiza wywiadów dotycząca komunikacji nie wykazała, że komunikacja w związkach zmieniła się w „pustym gnieździe” na lepsze, a co najwyżej, że się zmieniła ze względu na ilość aktorów. Obserwowane interakcje pokazały nam względne procesy zmiany i stabilności realizowane w relacjach rodzinnych, które realizowały się poprzez rozmowę – interakcję. W wielu parach nadal część komunikacji dzieje się z lub za pośrednictwem dzieci np. dzięki wspólnemu korzystaniu z komunikatorów internetowych, co opóźnia zmiany komunikacji relacyjnej i pozwala jej zachować wypracowaną w czasach „pełnego gniazda” formę.

W artykule **J: Żadkowska, M. (2024). Para w pustym gnieździe – o turbulencjach relacyjnych po wyprowadzce dorosłych dzieci z domu rodzinnego. *Studia Socjologiczne*, 245(3), 31–58. DOI: 10.24425/sts.2024.151933** dokonałam podsumowania badań projektowych i dodatkowo przetestowałam do analizy pary w „pustym gnieździe” **MTR - model turbulencji relacyjnych** (Solomon, Weber i Steuber, 2010). MTR to rama teoretyczna wyjaśniająca, **dlaczego** pary silnie reagują na ważne okoliczności związane z ich związkiem. W czasie różnych okresów przejściowych ludzie będący w trwałych związkach stają się bardziej reaktywni emocjonalnie i różne „turbulencje” mają znaczący wpływ na ich relację (Solomon, Weber i Steuber, 2010). Dzięki zastosowaniu MTR do badania par w pustym gnieździe, amerykańskim badaczkom Nagy i Theiss (2013) udało się opracować kategorie analityczne. Użyłam ich, by zanalizować nasz materiał zebrany w wyniku zastosowania innych metod i technik badawczych. **Model turbulencji relacyjnych** okazał się ramą, która bardzo przydała się, by uzyskać odpowiedź na pytanie co, mimo przeżywanych trudności, sprawia, że para trwa dalej, a co wpływa na rozluźnienie jej relacji w okresie zmian związanych z „pustoszejącym gniazdem”. W artykule pokazałam, że MTR ma potencjał wyjaśniania tego, jak para radzi sobie z zaistniałymi trudnościami na tym etapie życia pary. Dzięki kategoriom wyodrębnionym przez Nagy i Theiss (2013) przeanalizowałam doświadczenia zaburzające relację par: część z nich miała charakter negatywny, ale wiele miało charakter pozytywny. Polskim respondentom, podobnie jak amerykańskim, po pierwsze przybyło czasu, który – by nie czuć pustki i samotności – często spędzali razem we dwoje (Nagy i Theiss, 2013, s. 288). Dodatkowo wiele polskich par deklarowało, że pozyskany czas przeznacza tylko dla siebie. Po drugie, część par przygotowała się do etapu życia we dwoje, pielęgnując już wcześniej wspólne praktyki. Jest to bardzo ciekawy wniosek świadczący o mechanizmie, jaki miały niektóre pary, przygotowywania się na czas „turbulencji”. Po trzecie, niektóre pary nie deklarowały znacznego zwiększenia czasu wolnego ze względu na intensywne życie zawodowe, a inne opowiadały o obawach przed przyszłością tylko we dwoje. Były też pary, którym wyprowadzka dzieci uświadomiła, że we dwoje mało ich łączy, i spędzają wolny czas samodzielnie albo „razem, ale osobno”. Drugim bardzo ważnym aspektem zmian w relacji, który według mnie zwraca uwagę właśnie na konsekwencje turbulencji, jest kategoria „nowych początków”. Polscy badani chętnie dzielili się nowymi wspólnymi projektami, relacjonowali, także w perspektywie badania podłużnego, to, co działo się w związku z przeprowadzkami, nowymi domami czy remontami. Dla niektórych par zmiana gniazda z pełnego w puste okazywała się momentem zadbania o indywidualne, często rozłączne plany. W artykule pokazałam, że dane z naszego badania potwierdziły istnienie zidentyfikowanych przez Nagy i Theiss (2013) „turbulencji”. Zastosowanie podłużnej metody jakościowej z użyciem pogłębionych wywiadów łączonych i indywidualnych oraz narzędzi dodatkowych (np. mapy emocji) pozwoliło mi i mojemu zespołowi (w kolejnych pracach) bliżej przyjrzeć się praktykom radzenia sobie ze zmianą niż miało to miejsce w przypadku stosowanego przez Nagy i Theiss indywidualnego kwestionariusza online. Polski materiał stanowi cenny wkład w rozwój badań nad turbulencjami relacyjnymi i dowodzi sensu prowadzenia pogłębionych badań jakościowych i stosowania ich wyników do konstrukcji narzędzi ilościowych w tej tematyce.

Podsumowując badania i wnioski dotyczące pary w pustym gnieździe pokazałam, że **para w pustym gnieździe** charakteryzuje się:

- a) gotowością na powrót dzieci do domu;
- b) ambiwalencją emocji związanych z „pustym gniazdem”;
- c) różnorodnością scenariuszy życia pary;
- d) zmianą praktykowania codzienności przez parę związaną z większą ilością czasu i poczuciem wolności;
- e) zmianą praktyk indywidualnych związanych z przestrzenią domu i kondycją relacji;
- f) nadawaniem nowych ról zwierzętom towarzyszącym parze w domu;
- g) wyzwaniem etapu post-rodzicielskiego wpływającego na renegocjowanie ról partnerskich.

Na przykładzie porównania międzykulturowego polskich par rodziców z rodzicami z Francji widać przede wszystkim powszechny wymiar tych wniosków niezależnie od różnic kulturowych i demograficznych (związanych z różną średnią wieku w momencie rodzenia dzieci przez badane pokolenie i różnicą średniej wieku wyprowadzki z domu rodzinnego – w Polsce 27.4 lata, we Francji 23.6 lat). W wielu aspektach zmiany w dynamice przejścia do dorosłości w Polsce i we Francji są podobne do sytuacji obserwowanych w innych krajach Europy i USA (Arnett, 2000; Galland, 2003; Benson i Furstenberg, 2006; Gillespie, 2020; Van de Velde, 2008).

IV. Obszar badawczy: Para w badaniach. Artykuły D, E, G.

Oprócz trzech omówionych obszarów związanych z życiem par, równoległe do badania dynamiki relacji w czasie „turbulencji”, zajmowałam się analizowaniem procesu prowadzenia badań jakościowych z parami. By zebrać dotychczasowe doświadczenia uprawiania Socjologii Pary (Kaufmann, 1993) postanowiłam zbudować zespół socjologów i socjolożek, których łączyłaby perspektywa przyjmowania pary za podstawową jednostkę analizy (Thompson i Walker, 1982; Kaufmann, 1993; Seymour i in., 1995; Morris, 2001). Perspektywa ta łączyła nasze niezależnie prowadzone projekty badawcze, mimo zróżnicowania stosowanych przez nas metod. W efekcie wielokrotnych spotkań skonfrontowaliśmy nasze doświadczenia badawcze, czego efektem jest blok w „Studiach Socjologicznych” 2018 (3/280), w którym zajęliśmy się udokumentowaniem naszych doświadczeń i podzieleniem się naszą wiedzą, doświadczeniem oraz ustaleniami teoretycznymi, metodologicznymi i etycznymi. Blok zamyka zapis debaty, którą poprowadziłam z uczestnikami współpracy: „Kiedy zaczyna się para? Zamieszkanie, ślub i inne wspólne decyzje – debata podsumowująca projekt badaczy i badaczek par” (Magdalena Żadkowska, Joanna Jasińska, Joanna Mizielińska, Agata Stasińska, Filip Schmidt), *Studia Socjologiczne* 2018 (3/280), 101–123, <https://doi.org/10.24425/122474>.

W artykule **D**: **Żadkowska, M., Olcoń-Kubicka, M., Gądecki, J., Mizielińska, J., Stasińska, A., Schmidt, F., & Halawa, M. (2018). Metodologiczne aspekty jakościowych badań par – synteza doświadczeń terenowych. *Studia Socjologiczne*, 230(3), 41–69. <https://doi.org/10.24425/122472>** wykorzystaliśmy przykłady z naszych badań terenowych i wskazaliśmy na szereg praktycznych aspektów badania par. Odnieśliśmy się do stosowania różnych konfiguracji metod i narzędzi badawczych, pokazując konsekwencje ich użycia dla zgłębienia relacji między dwojgiem ludzi i zrozumienia dynamiki ich wspólnego życia. Z naszych wniosków wyłoniło się podejście oparte na trzech filarach: zastosowaniu wywiadu diadycznego, połączeniu go z wywiadami indywidualnymi oraz prowadzeniu badań nad parą w formie wizyt domowych w schemacie podłużnym. Mając na uwadze, że w Polsce wzrasta zainteresowanie życiem codziennym par, naszym celem, zrealizowanym w niniejszym artykule, było stworzenie metodologicznych rekomendacji dla badaczy i badaczek planujących w przyszłości prowadzenie badań dotyczących wspólnego życia par. Artykuł **D** – 8 cytowań według Google Scholar (dane na dzień 25.09.2024).

Drugi z artykułów należących do omawianego bloku tematycznego, **E: Mizielińska, J., Stasińska, A., Żadkowska, M., & Halawa, M. (2018). Dylematy etyczne w badaniu pary intymnej. Doświadczenia z pracy badawczej. *Studia Socjologiczne*, 230(3), 71–100. <https://doi.org/10.24425/122473>**, dotyczył wyzwań etycznych. Mając na uwadze, że w badaniach par i kwestii życia prywatnego zmierzyć się musimy z szeregiem dylematów etycznych i że grantodawcy oraz wydawcy publikacji naukowych wymagają stosowania się do z góry przyjętych zasad postępowania, postanowiliśmy poddać wspólnej refleksji nasze doświadczenia badawcze i dać przyczynek do tworzenia wspólnych zasad postępowania i dbania o wysokie standardy etyczne pracy badawczej. Staraliśmy się uwzględnić następujące kwestie: symetria relacji badacz/ka – para, dane ukryte i intymnie wypracowane w kontakcie indywidualnym z jedną z osób z pary, relacje władzy w związku, upozycjonowanie badacza/ki oraz trudności wynikające z prowadzenia badań w zespołach. Artykuł **E** – 14 cytowań według Google Scholar (dane na dzień 25.09.2024).

Kolejnym artykułem metodologicznym, ostatnim z cyklu, jest artykuł **G: Żadkowska, M., Dowgiałło, B., Gajewska, M., Herzberg-Kurasz, M., & Kostecka, M. (2022). The sociological confessional: a reflexive process in the transformation from face-to-face to online interview. *International Journal of Qualitative Methods*, 21, 1–12. <https://doi.org/10.1177/16094069221084785>** poświęcony prowadzeniu badaniu par w formie online. Celem artykułu było podjęcie rozważań nad nową jakością w relacji badacz/ka – uczestnik/czka, spowodowaną przejściem w tryb online (na platformie Zoom podczas dwóch pierwszych fal pandemii COVID-19). W 2020 roku doświadczając ograniczeń w kontaktach bezpośrednich, zdecydowałam się na realizację założeń badawczych, czyli wywiadów indywidualnych z rodzicami dorosłych dzieci, które wyprowadziły się z domu rodzinnego, on-line. Wdrażając tą zmianę, wraz z częścią zespołu badawczego zdecydowałyśmy się na prowadzenie autoetnografii dotyczącej tej zmiany i poddanie jej analizie. Na teoretyczną podstawę analizy wybrałyśmy koncepcję porządku interakcyjnego Ervinga Goffmana. Dotychczas badania online były przedstawiane w literaturze jako opcja drugiego wyboru do prowadzenia badań jakościowych przed 2020 r., a metodologia online jako wymagająca przetestowania. Nasza autoetnografia pokazała, że wywiady online mają potencjał, aby stać się opcją pierwszego wyboru do przeprowadzania wywiadów pogłębionych. Według nas brak bezpośredniej obecności w wywiadach zdalnych nie jest porażką, czy gorszą wersją badania. Wręcz przeciwnie, uważamy, że dzięki wprowadzeniu praktyk troski o uczestników zmieniona metodologia nie tylko spełnia kryteria jakościowych standardów IDI, ale także zmniejsza pracę emocjonalną (Hochschild, 1983) po stronie badacza/ki. Artykuł **G** – 46 cytowań według Google Scholar (dane na dzień 25.09.2024).

Refleksje i wnioski metodologiczne pozwalają sformułować rekomendacje dla badaczy i badaczek par intymnych, by pamiętali **gdy badają parę, że:**

- a) należy zwracać uwagę na długość uczestnictwa par w projekcie badawczym – im dłuższy był czas badań, tym dane są jakościowo lepsze i bardziej wartościowe,
- b) na sukces badania wpływa kompleksowe zastosowanie różnych technik jakościowych; należy łączyć indywidualną perspektywę z perspektywą uwspólnioną oraz obserwacją dynamiki życia w parze, dzięki narzędziom pomocniczym: karcie wywiadu, mapie emocji czy dzienniczkom autoetnograficznym,
- c) układ technik na osi czasu powinien być dostosowany do celów i pytań badawczych,
- d) na efekt badań wpływa przestrzeń, w której prowadzone są badania i jej organizacja, a także wybór zdalnej bądź „w kontakcie” formuły wywiadu – muszą być podejmowane świadomie i uzasadnione merytorycznie,
- e) upozycjonowanie i rola badacza/ki – by radzić sobie z trudnościami wynikającymi z prowadzenia badań i zadbać o dobrostan badanych, należy przykładać wagę do rekrutacji osób,

- które prowadzić będą wywiady, uwzględniając nie tylko ich doświadczenie, ale też wiek, płeć, pochodzenie etniczne i klasowe oraz inne cechy związane z tematem badania – np. wiek dzieci – mogące mieć wpływ na relację władzy i tym samym na otrzymane dane,
- f) niezależnie od wymogów projektowych i/lub publikacyjnych zalecane jest otrzymanie zgody na prowadzenie badań przez odpowiednią Komisję Etyczną,
 - g) zaleca się dbałość o inkluzywny kontakt z uczestnikami/czkami badań, jeżeli wyrażą na to zgodę, upowszechniając im naukowe i popularnonaukowe wyniki badań.

Podsumowanie

Opisany powyżej cykl dziesięciu artykułów pokazuje, że subdyscyplina socjologia pary rozwija się w Polsce, a mój wkład w jej rozwój jest widoczny. Potwierdzają to też opublikowane rozdziały w monografiach, liczne wystąpienia konferencyjne i cytowania. Moje pierwsze publikacje, pochodne pracy doktorskiej (Żadkowska, 2012, 2016), zainspirowane socjologią prof. Jeana-Claude'a Kaufmanna, przyczyniły się do rozwijania badań nad parami w Polsce, o czym świadczą ich liczne cytowania. Moje osiągnięcie naukowe to wykazanie, że po pierwsze na dynamikę relacji pary wpływa kontekst kulturowy, panujące w nim wzorce postępowania i funkcjonujące polityki społecznej. Relacja pary i praktyki codzienności oraz role pełnione w domu mogą ulec zmianie, gdy para zmieni miejsce, w którym żyje i pracuje, jak miało to miejsce w przypadku polskich par, które wyemigrowały do Norwegii.

Po drugie, do rekonstrukcji ról domowych dochodzi podczas wyborów związanych z pracą zawodową. Na przykładzie pojawienia się pracy zdalnej w domu widać, jak z jednej strony są na nowo renegotjowane praktyki i obowiązki, a z drugiej jak nowy porządek opiera się funkcjonującym normom społecznym i stereotypom związanym z płcią kulturową.

Po trzecie, badania par dorosłych dzieci, które opuściły gniazda rodzinne, pozwoliły mi pokazać wpływ zmiany związanej z cyklem życia rodziny, która odzwierciedla społeczno-demograficzne zmiany współczesności. Moje ustalenia badawcze pokazują, że faza „pustego gniazda” różni w zależności od poziomu skoncentrowania pary na dzieciach i że jest złożonym i wieloaspektowym okresem w życiu rodziców i rodzin. Turbulencje związane z „opustoszeniem gniazda” stwarzają dla związku tak wyzwania, jak i możliwości. Dodatkowo, ten czas wiąże się ze znaczącą rekonfiguracją dynamiki rodziny, relacji, ról i emocji. Współcześnie jako badacze i badaczki życia rodzinnego musimy mieć na uwadze, że „puste gniazdo” nie jest etapem, przez który przechodzi każda rodzina i że modele ko-rezydencji mają dziś bardzo różnorodny i dynamiczny charakter.

Moim osiągnięciem badawczym jest zbudowanie zespołu polskich badaczy i badaczek (uwieńczone wspólnie przez nas stworzonym numerem specjalnym „Studiów Socjologicznych” 3(230)/2018), a następnie polsko-francuskiego zespołu badawczego (por. p. 5 - osiągnięcie w innej instytucji naukowej) pozwoliło replikować badania par i tworzyć nowe rozwiązania metodologiczne łączące międzynarodowe i międzyinstytucjonalne doświadczenia. W badaniach obok tradycyjnych wywiadów indywidualnych planowane były wywiady łączone, które stanowiły jedną z fal badań. Pandemia COVID-19 wymusiła rozwój techniki wywiadu prowadzonej on-line. We wszystkich prowadzonych badaniach pojawiały się dodatkowe narzędzia takie jak: mapy emocji, dzienniczki obserwacji czy fotodzienniczki. Kompleksowe przyglądanie się momentom zmian - turbulencjom, które spotyka wiele współczesnych związków, okazało się efektywnym sposobem na pozyskiwanie informacji o życiu pary i dynamice relacji.

Para to twór dynamiczny, napotykający różne „turbulencje”, czyli wydarzenia, które mają wpływ na to, czy para dalej będzie parą. Jak wynika z prowadzonych przeze mnie badań, należą do nich: emigracja, zmiana pracy ze stacjonarnej na zdalną czy wyprowadzenie dorosłych dzieci z domu rodzinnego.

Do badania par bardzo przydatna okazała się również koncepcja **modelu turbulencji relacyjnych** (Solomon i in., 2010) dotycząca zmian w życiu par spowodowanych doświadczeniami zaburzającymi. Jak wykazałam w artykule **J** (Żadkowska, 2024), takie zmiany mogą mieć zarówno charakter pozytywny, jak i negatywny, zaś ich analizę dopełnia stosowanie metodologii jakościowej. Analiza danych z użyciem **modelu turbulencji relacyjnych** pozwoliła udzielić odpowiedzi na pytanie, które przewijają się we wszystkich realizowanych przez mnie projektach badawczych – dlaczego para trwa mimo ryzyka, jakie niosą turbulencje.

Po pierwsze, para trwa, gdy wykorzystuje zmiany, by tworzyć i realizować nowe praktyki wykonywane razem.

Po drugie, para trwa, gdy wspólne przeżycie turbulencji skutkuje uświadomieniem sobie wagi relacji i likwiduje niepewność oraz utwierdza w wyborze partnera/ki.

Po trzecie, para trwa, gdy każdy z partnerów wspiera drugiego, zna jego potrzeby i umie wpleść je w swoje własne.

Po czwarte, łatwiej jest przetrwać, gdy przygotowują się do etapu zmian, chociaż nie każdy typ „turbulencji” ma charakter przewidywalny.

Po piąte, para trwa, „bo nie wyobraża sobie nie trwać” (Żadkowska i in., 2018: 123), czy – jak pisał Kaufmann – „bo się nie rozpada” (1996).

Wyniki badań dotyczących newralgicznych momentów ich wspólnego życia i wywołanych przez nie „turbulencji” mogą mieć duże zastosowanie w terapii par na różnych etapach życia. Potwierdza to stałe zainteresowanie rezultatami badań, z jakim spotykam się w trakcie mojej pracy, udzielając wywiadów i biorąc udział w wydarzeniach o charakterze popularno-naukowym.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Moją **istotną aktywnością naukową** jest rozpoczęcie albo zbudowanie stałej (1) współpracy z Centre de Recherche sur les Liens Sociaux (CERLIS), Université Paris Cité oraz (2) międzynarodowego zespołu badawczego składającego się z naukowców/czyń i studentów/ek z Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Université Paris Cité, Faculty of Social Sciences, CERLIS (Centre de Recherche sur les Liens Sociaux), Université Rennes 1 i Université Le Havre Normandie prowadzącego wspólne badania i publikującego ich wyniki.

Po raz pierwszy w Instytucie CERLIS byłam jako stypendystka Rządu Francji (Bourse de Stage BGF – UMR 8070) w okresie 1.12.2017 – 07.01.2018.

Od 2019 roku odwiedzamy się nawzajem w Polsce i we Francji.

We wrześniu 2023 roku oficjalnie zostałam mianowana „membre associé” (członkinią stowarzyszoną) laboratorium CERLIS (Centre de Recherche sur les Liens Sociaux, Université Paris Cité).

Francuscy członkowie naszego międzynarodowego zespołu wzięli udział w Zjazdach Socjologicznych PTS w 2016 r. (Gdańsk, wykład prof. Jean-Claude’a Kaufmanna), w 2019 r. (Wrocław, wykład prof. Francois de Singly) i w 2022 r. (Warszawa, Grupa tematyczna G72 *Adult children and their parents: couplehood and parenthood in times of change, international perspectives & family recompositions*).

Pierwszym efektem współpracy był tom „Fabrica Societatis” nr 3/2020, którego byłam redaktorką, wydany w języku polskim i francuskim, zawierający artykuły prof. Jean-Claude’a Kaufmanna; prof. Francois de Singly; prof. Christophe’a Giraud, prof. Beate Collet i prof. Céline Clément, opatrzony wstępem mojego i prof. Ewy Banaszak autorstwa: *Miłość i rodzina. Czy badania francuskich socjologów i socjolożek pomagają zrozumieć zmiany dziejące się w Polsce?*

Dzięki grantowi NCN (Sonata Bis 8 NCN, *I że Cię nie opuszczę aż do śmierci... Praktyki życia codziennego par w wieku 50-64 lata z przynajmniej 20-letnim stażem*, numer umowy: UMO-2018/30/E/HS6/00159) udało nam się zreplikować część polskich badań we Francji. Współpraca została poszerzona o Emmanuelle Maunaye, Université Rennes 1, Francja i Sandrę Gavirię, Université Le Havre Normandie, Francja.

Współpracowaliśmy w ramach warsztatów badawczych (we wrześniu 2019 we Wrocławiu, w maju 2020 – online z powodu pandemii COVID-19, w październiku 2021 (mój miesięczny pobyt w CERLIS i wizyta zespołu z UG i UAM), w czerwcu 2022 w Gdańsku (przyjazd całego zespołu francuskiego) i w październiku 2022 (mój miesięczny pobyt w CERLIS i wizyta zespołu z UG), analizując dane i przygotowując wspólną książkę.

W 2024 roku ukazała się nasza wspólna książka: Żadkowska, M., Skowrońska, M., Giraud, C., & Schmidt, F. (2024). *Reconfiguring relations in the empty nest: those who leave and those who stay*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-50403-7>. Książka powstała w mojej podwójnej afiliacji Uniwersytetu Gdańskiego i CERLIS (Centre de Recherche sur les Liens Sociaux, Université Paris Cité).

Efektom naszej współpracy są też prowadzone przeze mnie:

- Coroczne wykłady dla studentów/ek CERLIS Université Paris Cité (październik 2021, 2022 i 2023).
- Coroczny wykład gościnny dla studentów/ek kursu *Housing in Europe*. MASTER HALIS 2022–2023 i 2023–2024, ULHN Normandie Université Havre.

W wyniku naszej współpracy odbyły się wspólne wystąpienia konferencyjne o charakterze światowym:

- XIX ISA World Congress of Sociology, Melbourne, Australia, Sesja Tematyczna RC06 (Grupa Badawcza Sociology of Family): *The 'Empty Nest in Times of Change: an International Comparative Perspective on Family Recompositions and Adult Children and Parents' Relationships*, wraz z dr Martą Skowrońską z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dr Ritą Gouveia z Instituto de Ciências Sociais da Universidade de Lisboa (ICS-UL) i prof. Christophem Giraud z Université Paris Cité, Faculty of Social Sciences, CERLIS, 25.06–01.07.2023.
- XVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Warszawa, Grupa Tematyczna G72 *Adult children and their parents: couplehood and parenthood in times of change, international perspectives & family recompositions*) wraz z dr Martą Skowrońską z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i prof. Christophem Giraud z Université Paris Cité, Faculty of Social Sciences, CERLIS, 14–17.09.2022.
- *Empty nest / Nid Vide / Puste Gniazdo – Family–Couple–Space Seminarium* Instytutu Socjologii UG i Université Paris Cité, Faculty of Social Sciences, CERLIS, 07.05.2021, online.

We wrześniu 2024, w czasie konferencji *Journées d'études croisées RT28 Sexualité / RT33 Famille et vie privée de l'Association Française de Sociologie* wnioski ze wspólnych badań zostały zaprezentowane w czasie konferencji *Intimités relationnelles contemporaines* w Paryżu (19–20.09.2024): Magdalena Żadkowska (membre associée du CERLIS, Université de Gdansk, Université Paris Cité), «*Un nouveau foyer pour les couples? Scénarios de "remise en couple" dans la vie de femmes célibataires polonaises et françaises dont les enfants adultes ont déménagé*».

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Osiągnięcia dydaktyczne

Dotychczas w ramach pensum uczyłam następujących przedmiotów (kolejność alfabetyczna):

Po polsku

- 1) Codzienne życie w parach – cykl wykładów gościnnych (15h), Socjologia, studia doktoranckie
- 2) Dzieciństwo – młodość – dorosłość – wykłady (15h) i ćwiczenia (20h), Socjologia, lic. III rok
- 3) Komunikacja interpersonalna – ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. I rok
- 4) Komunikacja międzykulturowa – ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. II rok
- 5) Socjologia życia rodzinnego – wykłady (30h), Socjologia, lic. II rok
- 6) Praca z grupą i budowanie zespołu – warsztaty (30h), Socjologia, MSU, II rok
- 7) Przygotowanie do aktywnej pracy w różnorodnym zespole – ćwiczenia (12h), Biotechnologia, MSU, II rok
- 8) Rola płci w badaniach – ćwiczenia (12h), Biotechnologia, lic. III rok
- 9) Seminarium licencjackie – (60h), Socjologia, lic. III rok
- 10) Zarządzanie projektami badawczymi – ćwiczenia (12h), Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, I rok
- 11) Zarządzanie projektami społecznymi – wykłady (15h) i ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. III rok
- 12) Zarządzanie różnorodnością w organizacji – ćwiczenia (30h), Psychologia, IV/V rok

Po angielsku

- 1) Gender Studies in international perspective – ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. III rok
- 2) Global understanding – everyday life in comparison – ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. II rok
- 3) How to become the RRI-oriented scientist – ćwiczenia (15h), Międzyuczelniana Szkoła Doktorska Biotechnologii Uniwersytetu Gdańskiego i Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, III rok
- 4) Intimate relations – ćwiczenia (15h), Socjologia, MSU, II rok
- 5) Introduction to Gender Studies – ćwiczenia (30h), Socjologia, lic. III rok
- 6) Sociology of Couple – ćwiczenia (30h), Socjologia, MSU, II rok

W ramach Seminariów licencjackich z Socjologii życia rodzinnego i z Socjologii płci na kierunku Socjologia wypromowałam czterdzieści prac licencjackich.

Od 2019 r. pełnię też funkcję promotorki pomocniczej w przewodzie doktorskim mgr. Magdaleny Herzberg-Kurasz (głównym promotorem jest dr hab. Radosław Kossakowski, prof. UG); planowana obrona doktoratu: jesień 2024.

Jestem autorką kursu on-line dla pracowników/nic i studentów/ek Uniwersytetu Gdańskiego i Akademii Górniczo Hutniczej „Równość płci w badaniach”.

Prowadziłam zajęcia w języku angielskim dla studentów/ek:

- University of Istanbul, wrzesień 2022, w ramach TSM Erasmus+ Program
- University of Paris IV Sorbonne, kwiecień 2018, TSM Erasmus+ Program
- Międzynarodowej Letniej Szkoły Biotechnologii UG, wrzesień 2018 i wrzesień 2019
- University of Granada, maj 2016, TSM Erasmus+ Program.

oraz w języku francuskim dla studentów/ek:

- CERLIS Université Paris Cité (październik 2021, 2022 i 2023).

MASTER HALIS 2022–2023 i 2023–2024, ULHN Normandie Université Havre.

Osiągnięcia organizacyjne

- Koordynatorka Programu Erasmus w Instytucie Socjologii w latach 2008–2017
- Członkini Komisji ds. Społecznej Odpowiedzialności Uniwersytetu Gdańskiego od 2017
- Członkini Rady Programowej Socjologii w Instytucie Socjologii UG w latach 2019–2024
- Szkolenia kadr Uniwersytetu Gdańskiego z *Komunikacji międzykulturowej, Włączania perspektywy płci do badań i Zarządzania różnorodnością* w latach 2019–2024
- Współautorstwo Planu Równości Płci (GEP) na lata 2021–2023
- Współautorstwo Planu Równości Płci (GEP) na lata 2024–2028
- Członkini Kapituły Nagrody Uniwersytetu Gdańskiego *Włączam płęć do badań* dla najlepszych prac doktorskich i magisterskich w latach 2022 i 2023.

Osiągnięcia popularyzujące naukę

1) Popularnonaukowe rezultaty projektu WLB – „Socio-cultural and Psychological Predictors of Work-Life Balance and Gender Equality – Cross-Cultural Comparison of Polish and Norwegian Families”:

- Podręcznik *Nawigator Pary. Podręcznik dla par*, wersja polska i wersja angielska
- Podręcznik *Kurs na Równowagę Praca–Dom. Podręcznik trenerski*, wersja polska i wersja angielska
- Prowadzenie zajęć dla norweskich pracowników społecznych w ramach podyplomowego kursu organizowanego przez **Senter for interkulturell kommunikasjon ved VID Stavanger**
- Udział w tworzeniu „Gdańskiego Modelu Integracji Imigrantów” – dokumentu przyjętego uchwałą Rady Miasta 30 czerwca 2016 roku. Jest to pierwszy w Polsce międzysektorowy i interdyscyplinarny zespół ds. modelu integracji imigrantów. Model określa obszary i kierunki działań zmierzających do prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki Miasta Gdańska dotyczącej integracji imigrantów oraz wytycznych i rekomendacji w zakresie jej realizacji.
- Badanie i raport „Obywatele Ukrainy na pomorskim rynku pracy” dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku (2017). Wiedza pozyskana z raportu ma umożliwić podejmowanie skutecznych działań wspierających skierowanych do przyjeżdżających do województwa pomorskiego obywateli Ukrainy oraz zachęcających ich do osiedlenia się i podejmowania pracy w województwie pomorskim.

2) Popularnonaukowe rezultaty projektu „A więc siedzisz w domu? Etnograficzne studium odpłatnej pracy domowej wykonywanej na zasadach telepracy” 2014–2016 (kierownik projektu: dr hab. Jacek Gądecki, AGH; wykonawcy projektu: dr Marcin Jewdokimow, UKSW, i dr Magdalena Żadkowska, UG).

- Rekomendacje dotyczące pracy zdalnej – książka „Tu się pracuje” dostępna on-line: <http://libron.pl/katalog/czytaj/id/267>.

Doradztwo i szkolenia dotyczące pracy zdalnej dla:

- 2017: Black Red White (firma meblarska) – za pośrednictwem Touch Ideas (firma brand consulting) – warsztaty związane z projektowaniem miejsc pracy w domu i mebli biurowych dla domu (prowadzenie: dr hab. Jacek Gądecki i dr Magdalena Żadkowska)
- 2017 School of Forms (wyższa szkoła – wraz z IKEA) – warsztaty dla studentów i studentek z projektowania przestrzeni domowych, przygotowanie dyplomowych prac w oparciu o

wiedzę o parach pracujących z domu – showroom IKEA:
https://issuu.com/schoolofform/docs/katalog_graduation_show_3_web (slajd 122/123)

- Studia podyplomowe „Design społeczny” na Uniwersytecie Gdańskim edycja 1 2017/2018
https://ug.edu.pl/oferta_ksztalcenia/studia_podyplomowe/68187/sp_design_w_przestrzeni_s_polecznej_miedzyuczelniane

W czasie pandemii temat został podjęty przez media lokalne i ogólnopolskie, jako temat wymagający: wyjaśnień, rekomendacji, analizy nowej sytuacji, podsumowań.

TVN 24

<https://go.tvn24.pl/audio,14/audio-tak-jest-odcinki,273880/odcinek-39,S01E39,300264>

<https://tvn24.pl/go/programy,7/tak-jest--odcinki,10840/odcinek-434,S00E434,424938>

<https://tvn24.pl/go/audio,14/audio-tak-jest-odcinki,273880/odcinek-208,S01E208,443175>

Radio Gdańsk:

<https://m.radiogdansk.pl/audycje-rg/swiat-sie-zmienia/item/121661-jak-pandemia-wplywa-na-system-pracy-rozmowa-z-dr-magdalena-zadkowska>

<https://m.radiogdansk.pl/audycje-rg/swiat-sie-zmienia/item/119364-czy-pandemia-koronawirusa-wycofa-kobiety-z-zycia-zawodowego-rozmowa-z-dr-magdalena-zadkowska>

<https://m.radiogdansk.pl/audycje-rg/swiat-sie-zmienia/item/109430-jak-pracujac-w-domu-zadbac-o-prywatne-zycie>

<https://m.radiogdansk.pl/audycje-rg/swiat-sie-zmienia/item/108889-przymusowy-home-office-jak-sobie-radzic-w-nowej-rzeczywistosci>

Publikacje medialne:

<https://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/7,35612,25814483,koronawirus-socjolożka-o-zdalnej-pracy-nie-musimy-byc-az-tak.html>

https://ug.edu.pl/sites/default/files/_nodes/strona/95399/files/telepraca_w_czasach_epidemii_rekomendacje_po_badniach_pracy_w_domu_sfinansowanych_z_ncn.pdf

Jesienią 2020 roku zwrócił się do nas Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku, aby pomóc w realizacji badań i opatrzyć konsultacją merytoryczną badania ilościowe, jakościowe oraz raport z badań.

Prezentacja, raport z rekomendacjami są dostępne:

https://porp.pl/uploads/original/022021/24/15890324f6_raport-ekspercki-praca-zdalna.pdf

<https://porp.pl/pl/zapraszamy-na-v-forum-porp>

<https://porp.pl/pl/5-forum-porp>

Artykuły upowszechniające wyniki:

<https://porp.pl/pl/ide-do-pracy-czyli-do-ktorego-pokoju>

<https://porp.pl/pl/krajobraz-pracy-po-pandemii-w-poszukiwaniu-biur-przyszlosci>

<https://porp.pl/pl/zaufanie-relacje-wartosci-czyli-o-przyszlosci-pracy-podczas-v-forum-porp>

3) Popularnonaukowe rezultaty projektu Sonata Bis 8 NCN, *I że Cię nie opuszczę aż do śmierci... Praktyki życia codziennego par w wieku 50–64 lata z przynajmniej 20-letnim stażem*, numer umowy: UMO-2018/30/E/HS6/00159.

Upowszechnienie wyników naszych badań wśród publiczności nie akademickiej:

Relacje z badań na Instagramie:

<https://www.instagram.com/p/Csqk21cliV6/>

<https://www.instagram.com/p/Cs8mM1HoMOQ/>

<https://www.instagram.com/p/CtOnTDmg3EB/>

<https://www.instagram.com/p/CtgpdlcAtmL/>

Artykuły w gazetach:

<https://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/7,163229,29587618,thermomix-zmywanie-stracilo-plec-gdy-upowszechnilysie>.

NEWSWEEK, 05.01.2021, M. Żadkowska i M. Skowrońska *Hulaj dusza, dzieci nie ma. Syndrom opuszczonego gniazda nie musi być nieprzyjemny*

Audycje radiowe:

ŚWIAT SIĘ ZMIENIA, Radio Gdańsk wywiady z Magdaleną Żadkowską

20.05.21 - Kiedy dzieci "wyfruną" z domu...

26.05.22 - Różne oblicza współczesnego macierzyństwa.

02.06.22 - Od dzieciństwa do dorosłości.

23.06.22 - O wyzwaniach współczesnego tacierzyństwa.

01.12.22 - Międzypokoleniowe porozumienie, czyli refleksje wokół różnic pokoleniowych.

15.06.2023 - Ojcowie dorosłych dzieci

22.06.2023 - Zaangażowane ojcostwo dzisiaj i dawniej

Webinar Lekcje z UG dla licealistów/ek:

„Badania w Instytucie Socjologii UG – Sonata BIS *I że Cię nie opuszczę...*” – dr Magdalena Żadkowska <https://www.youtube.com/watch?v=J132LmcDicM>

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1–6 wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego/jej kariery zawodowej.

Inne osiągnięcia publikacyjne i badawcze (niewchodzące w skład osiągnięcia habilitacyjnego)

Poniżej przedstawiam najważniejsze osiągnięcia publikacyjne, które nie zostały zawarte w osiągnięciu głównym: dwie redagowane przeze mnie monografie i sześć artykułów naukowych. Dotyczą one zarówno omawianych w autoreferacie obszarów badań nad pracą zdalną i „pustym gniazdem”, jak i dwóch projektów, w które byłam zaangażowana jako członkini zespołu badających 1) stereotypy kobiecości i męskości w porównaniu międzykulturowym i 2) relacje płci z perspektywy zmiany instytucjonalnej w świecie akademickim (por. Wykaz osiągnięć p. 8 - projekty: MINDtheGEPs Modifying Institutions by Developing Gender Equality Plans, Horyzont 2020, kierowniczka grantu prof. Cristina Solera, Uniwersytet w Turynie i Towards Gender Harmony – Understanding the Relationship between Masculinity Threat and Gender Equality Across Cultures, kierowniczka grantu dr hab. Natasza Kosakowska-Berezecka (Uniwersytet Gdański):

1. Książka Gądecki, J., Jewdokimow, M., & Żadkowska, M. (2017). *Tu się pracuje!:* socjologiczne studium pracy zawodowej prowadzonej w domu na zasadach telepracy, pozwoliła zebrać wyniki projektu i przedstawić je w formie wyczerpującego i pierwszego w Polsce etnograficznego studium opartego na analizie zmian w praktykach życia codziennego par wywołanego podjęciem decyzji o realizacji pracy zawodowej w domu. Kilka lat przed pandemią COVID-19 podjęliśmy się analizy niezwykle ważnego, według nas, problemu społecznego - zjawiska telepracy, której celem, w tamtym czasie miało być uelastycznienie rynku pracy. Postanowiliśmy spojrzeć na problem z punktu widzenia jednostki i z wnętrza sytuacji telepracy (pracy zdalnej) tu i teraz. Publikacja pokazuje, jak przestrzeń domowa jest przekształcana wahałowo w przestrzeń pracy i przestrzeń zamieszkiwania. Praca w domu rodzi wiele problemów i stwarza konieczność negocjacji i renegocjacji obowiązków, a także znaczenia przestrzeni. Ma to olbrzymi wpływ na negocjacje domowe – odbywają się one nieustannie i dotyczą radykalnej zmiany w życiu pary, związanej z ustalaniem na nowo granic i ról domowych. Sytuacja pracy zdalnej czyni z osób się jej podejmujących nie tyle osoby charakteryzujące się elastycznością co wiotkością i delikatnością w związku z trudem nawigowania pomiędzy rolami domowymi i zawodowymi.

2. Książka Żadkowska, M., Skowrońska, M., Giraud, C., & Schmidt, F. (2024). *Reconfiguring relations in the empty nest: those who leave and those who stay*, w której przedstawiliśmy, jak przejście dzieci do samodzielności i dorosłości jest doświadczane przez polskich i francuskich rodziców. Pokazaliśmy również, w jaki sposób kontekst polityczny i kulturowy wpływa na rodziny doświadczające zmiany w przebiegu życia, poprzez uwzględnienie danych badawczych z Polski i Francji. Porównanie odejść dzieci w dwóch krajach europejskich implikuje umieszczenie zjawisk rodzinnych w kontekście różnic między państwami opiekuńczymi, co pokazaliśmy we wstępie do książki. W części I, „Rodzina w pustym gnieździe”, skupiliśmy się na rekonfiguracji relacji między rodzicami/małżonkami a ich potomstwem w fazie pustego gniazda. Odejście dorosłych dzieci z domu rodzinnego stanowi wyzwanie i często prowadzi do radykalnej rekonfiguracji ról rodzicielskich. W części II, „Para z pustym gniazdem”, skoncentrowaliśmy się na parze po rodzicielstwie, która mieszka sama. Przejście to stwarza znaczne wyzwania i możliwości dla związku. We wszystkich trzech rozdziałach analizowaliśmy rekonfigurację ról i praktyk pary (oraz związanych z nimi znaczeń) w procesie przejścia do pustego gniazda. Pokazaliśmy, że zarówno w Polsce, jak i we Francji, przejście do fazy pustego gniazda może się różnić w zależności od poziomu skoncentrowania pary na dzieciach. Niezależnie od poziomu współzależności w obrębie pary i skoncentrowania na dziecku, para jest stale zaangażowana w proces „demonstrowania” innym niektórymi aspektów małżeństwa/rodziny (Finch, 2007). Część III książki poświęciliśmy rekonfiguracji życia osobistego związanego z pustym gniazdem. Prezentujemy w niej, w jaki sposób jednostki rekonfigurują swoją tożsamość, emocje i wykorzystanie przestrzeni domowej w procesie zmiany przebiegu życia. Podsumowując, w książce wykazaliśmy, że faza pustego gniazda jest złożonym i wieloaspektowym okresem w życiu rodziców i rodzin. Wiąże się ze znaczącą rekonfiguracją dynamiki rodziny, relacji, ról i emocji.

Artykuły:

1. Kosakowska-Berezecka, N., Besta, T., Jurek, P., Olech, M., Sobiecki, J., Bosson, J. K., Vandello, J. A., Best, D. L., Zawisza, M., Safdar, S. F., Włodarczyk, A., & Żadkowska, M. (2024). Towards gender harmony dataset: gender beliefs and gender stereotypes in 62 countries. *Scientific Data*, 1–8. <https://doi.org/10.1038/s41597-024-03235-x>. W artykule zaprezentowaliśmy bazę projektu Towards Gender Harmony z danymi pochodzącymi z 62 krajów (N = 27,391), która jest unikalną i pierwszą w historii bazą danych, przygotowaną do opublikowania i szerokiego użycia na platformie open science framework.
2. Kosakowska-Berezecka, N., Bosson, J. K., Jurek, P., Besta, T., Olech, M., Vandello, J. A., Bender, M., Dandy, J., Hoorens, V., Jasinskaja-Lahti, I., Mankowski, E., Venäläinen, S., Abuhamdeh, S., Agyemang, C. B., Akbas, G., Albayrak-Aydemir, N., Ammirati, S., Anderson, J., Anjum, G., ... & Żadkowska, M. i in. (2023). Gendered self-views across 62 countries: a test of competing models. *Social Psychological and Personality Science*, 14, 808–824. <https://doi.org/10.1177/19485506221129687>. Korzystając z danych z 62 państw (N = 28 640), zanalizowaliśmy różnice między płciami w zakresie sprawczości i wspólnotowości i ich predyktory na poziomie krajów – wskaźnik równości płci (Global Gender Gap Index, GGGI) i subiektywnego rozkładu władzy społecznej (Power Distance Index, PDI). Nasze wyniki wykazały, że w państwach bardziej egalitarnych różnice między płciami w zakresie sprawczości są mniejsze, a różnice między płciami w zakresie wspólnotowości - większe. Różnice te wiązały się z różnicami w postrzeganiu siebie przez mężczyzn w krajach egalitarnych w porównaniu do krajów nieegalitarnych.
3. Gajewska, M., Herzberg-Kurasz, M., Żadkowska, M., Kostecka, M., & Dowgiałło, B. (2023). Room of her own: remaking empty nest and creating herspaces in practices of Polish mothers

whose children left home. *European Journal of Women's Studies*, 30, 7–21. <https://doi.org/10.1177/13505068221110336>. W artykule pokazałyśmy doświadczanie ambiwalencji tożsamościowej towarzyszące przemianom roli matki w wyniku wyprowadzki dorosłych dzieci z domu rodzinnego. Opisałyśmy etap w życiu matek, w którym dorosłe dzieci wyprowadzają się z domów rodzinnych. Moment wejścia w nowy etap macierzyństwa i kobiecości został opowiedziany w kontekście prywatnego miejsca - biur, pokoi, domów i mieszkań, a analiza narracji opierała się na teorii liminalności Victora Turnera. Ustaliłyśmy, że doświadczenie liminalności nie prowadzi do nowego statusu, który byłby społecznie rozpoznawalny i dlatego bardzo trudno było uczestniczkom badania doświadczyć fazy agregacji w nowej roli - matki dorosłego dziecka, które opuściło dom.

4. Bosson, J. K., Jurek, P., Vandello, J. A., Kosakowska-Berezecka, N., Olech, M., Besta, T., Bender, M., Hoorens, V., Becker, M., Sevincer, A. T., Best, D. L., Safdar, S., Włodarczyk, A., Zawisza, M., Żadkowska, M., Abuhamedh, S., Agyemang, C. B., Akbas, G., Albayrak-Aydemir, N., i in. (2021). Psychometric properties and correlates of precarious manhood beliefs in 62 Nations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 52, 231–258. <https://doi.org/10.1177/0022022121997997>. Artykuł dotyczy analizy treści stereotypów płci (preskryptywnych i proskryptywnych) w kontekście teorii zagrożonej męskości, która zakłada istnienie podwójnego standardu w obrębie norm płciowych. Pokazaliśmy w nim, że oczekiwania wobec sprawczości i wspólnotowości wobec kobiet i mężczyzn są zależne od wartości kulturowych w danym kraju, natomiast zakazy dotyczące słabości wśród mężczyzn są silniejsze od zakazów dominacji wobec kobiet i są uniwersalne kulturowo.
5. Kosakowska-Berezecka, N., Besta, T., Bosson, J. K., Jurek, P., Vandello, J. A., Best, D. L., Włodarczyk, A., Safdar, S. F., Zawisza, M., Żadkowska, M., Sobiecki, J., Agyemang, C. B., Akbas, G., Ammirati, S., Anderson, J., Anjum, G., Aruta, J. J. B. R., Ashraf, M., Bakaityté, A., i in. (2020). Country-level and Individual-level predictors of men's support for gender equality in 42 countries. *European Journal of Social Psychology*, 50, 1276–1291. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2696>. Artykuł skupia się na międzykulturowym modelu wyjaśniającym kiedy mężczyźni wycofują swoje wsparcie dla ruchów na rzecz równości płci. Przetestowaliśmy model uwzględniając zarówno czynniki na poziomie indywidualnym (przekonania o sumie zerowej dotyczące ruchów równościowych i wrogi seksizm), jak również zmienne na poziomie kraju (na podstawie indeksu Światowego Forum Ekonomicznego - Global Gender Gap Report). Ustaliśmy, że zarówno równość płci na poziomie kraju, jak i myślenie o sumie zerowej na poziomie indywidualnym przewidują zmniejszenie gotowości mężczyzn do podejmowania działań zbiorowych na rzecz równości płci.
6. Kosakowska-Berezecka, N., Żadkowska, M., & Pawlicka, P. (2020). Równość płci = Wspólna Sprawa. Działania na rzecz równości płci jako element skutecznego zarządzania różnorodnością i źródło pozytywnych zmian strukturalnych w uczelniach wyższych na przykładzie Uniwersytetu Gdańskiego. *Miscellanea Anthropologica et Sociologica*, 21, 100–113. W artykule skupiliśmy się na doświadczeniu wprowadzania zmian instytucjonalnych związanych ze wspieraniem równości płci na uczelni wyższej, w których to aktywnie uczestniczyłyśmy w ramach różnych projektów finansowanych z funduszy europejskich. Zmiany te odbywają się na podstawie najnowszych badań i ekspertyz prowadzonych w obszarze zagadnień związanych z zarządzaniem różnorodnością i inkluzją pracowników i pracownic. W artykule podzieliliśmy się wnioskami z prowadzenia takich działań w Uniwersytecie Gdańskim. Staraliśmy się w nim pokazać siedem istotnych warunków brzegowych koniecznych do wzmocnienia równości płci, a co za tym idzie – korzystania z potencjału różnorodności zespołów naukowych i w rezultacie podwyższenia konkurencyjności naukowej.

.....
(podpis wnioskodawczyni)

Poniżej prezentuję spis publikacji cytowanych w autoreferacie.

Bibliografia:

- Aeby, G., Gauthier, J-A. (2021). The Contribution of the Life-Course Perspective to the Study of Family Relationships: Advances, Challenges, and Limitations. W: Castrén A.M., Cesnūityte V., Crespi I, Gauthier J. A., Gouveia R., Martin C., Moreno Mínguez A., i Suwada K. (red.), *The Palgrave Handbook of Family Sociology in Europe* (s. 557–574), Palgrave Macmillan.
- Anderson, S. A., Russell, C. S., & Schumm, W. R. (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: A further analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 127–139.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development from the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, 55(5), s. 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Benson, J. E., Furstenberg, F. F. (2006). Entry into adulthood: are adult role transitions meaningful markers of adult identity? *Advances in Life Course Research*, 11, 199–224. [https://doi.org/10.1016/S1040-2608\(06\)11008-4](https://doi.org/10.1016/S1040-2608(06)11008-4)
- Bouchard, G. (2014). How Do Parents React When Their Children Leave Home? An Integrative Review. *Journal of Adult Development*, 21, 69–79. <https://doi.org/10.1007/s10804-013-9180-8>
- Bouchard, G., McNair, J. L. (2016). Dyadic Examination of the Influence of Family Relationships on Life Satisfaction at the Empty-Nest Stage. *Journal of Adult Development*, 23(3), 174–182. <https://doi.org/10.1007/s10804-016-9233-x>
- Brandth, B., Kvande, E. (1998). Masculinity and Child Care: The Reconstruction of Fathering. *Sociological Review*, 46(2), 293–313. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.00120>
- Brubaker, T. H. (1985). *Later life families*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Cooney, T. M. (2022). Introduction to Special Issue on “Divorce and the Life Course”. *Social Sciences*, 11(202), 1–4. <https://doi.org/10.3390/socsci11050202>
- Craig, P. L., Truswell, A. S. (1988). Dynamics of food habits of newly married couples: food-related activities and attitudes towards food. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 1, 409–419. <https://doi.org/10.1111/j.1365-277X.1988.tb00214.x>
- Crowley, B. J., Hayslip, B. J., Hobdy, J. (2003). Psychological hardiness and adjustment to life events in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10, 237–248.
- Dewilde, C. (2003). A life-course perspective on social exclusion and poverty. *The British Journal of Sociology*, 54 (1), 109–28. <https://doi.org/10.1080/0007131032000045923>
- Doucet, A. (2006). *Do Men Mother? Fathering, Care & Domestic Responsibility*. Canada: University of Toronto.

- Duvander, A. Z., Jans, A. C. (2008). *Consequences of fathers' parental leave use: evidence from Sweden*, Working Paper 2008: 6, Stockholm: Stockholm University Linnaeus Center on Social Policy and Family Dynamics in Europe (SPaDE): 1–16.
- Elder, G. H. (1985). Perspectives on the life course. W: *Life Course Dynamics: Trajectories and Transitions* (1st edition, p. 23–49). Cornell University Press
- Elder, G. H. Jr. (1995). The Life Course Paradigm: Social Change and Individual Development. W: Moen, P., Elder, G. H. Jr., & Luscher, K. (red.), *Examining Lives in Context: Perspectives on the Ecology of Human Development* (s. 101–139). American Psychological Association
- Erikson, J. J., Martinengo, G., Hill, E. J. (2010) Putting work and family experiences in context: differences by family life stage. *Human Relations*, 63, 955–979.
- Finch, J. (2007). Displaying Families. *Sociology*, 41, 65–81.
- Galland, O. (2003). Adolescence, Post-Adolescence, Youth: Revised Interpretations. *Revue française de sociologie*, vol. 44, Supplement: An Annual English Selection, s. 163–188.
- Gaviria, S. (2020). *Revenir Vivre en famille. Devenir adulte autrement*. Lormont: Le bord de L'eau.
- Gądecki, J. (2012). *I love NH. Gentryfikacja starej części Nowej Huty*. Warszawa: IFIS PAN.
- Gillespie, B. J. (2019). Adolescent intergenerational relationship dynamics and leaving and returning to the parental home. *Journal of Marriage and Family*, 82(3), 997–1014. <https://doi.org/10.1111/jomf.12630>
- Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual: Essays in Face-to-Face Behavior*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Gorchoff, S. M., John, O. P., Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age: an 18-year longitudinal study. *Psychological Science*, 19(11), 1194–200. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02222.x>
- Grind, K. (2013, May, 3rd) Mother, Can You Spare A Room? *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323699704578326583020869940> [dostęp 31.08.2021]
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
- Karney, B. R., Bradbury, T. N. (2020). Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: challenging conventional wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 100–116. <https://doi.org/10.1111/jomf.12635>
- Kaufmann, J.-C. (1992). *La Trame conjugale: analyse du couple par son linge*. Nathan.
- Kaufmann J.-C. (1993). *Sociologie du couple* (wyd. 4). Presses Universitaires de France.
- Kaufmann J.-C. (1996). *L'entretien compréhensif*, Editions Nathan.
- Kaufmann J.-C. (1997). *Le coeur à l'ouvrage. Theorie de l'action ménagère*. Editions Nathan.
- Kaufmann, J.-C. (2004). *Ego. Socjologia jednostki*. Oficyna Naukowa.
- Koppetsch, C., Burkart, G. (1999). *Die Illusion der Emanzipation: zur Wirksamkeit latenter Geschlechternormen im Milieuvvergleich*. UVK.

- Kulik, L., Shilo-Levin, S., Liberman, G. (2010). Work family role conflict and well-being among women and men. *Career Assessment* 24, (4), 651–668.
- Kreider, R. M. (2005). *Number, timing, and duration of marriages and divorces: 2001*. Current Population Reports, 70–97. Washington, DC: US Census Bureau.
- Lenz, K. (2009). *Soziologie der Zweierbeziehung: Eine Einführung*. Springer-Verlag.
- Maunaye, E. (2019) Le domicile familial comme ressource? Expériences de recohobitation dans les transitions vers l'âge adulte. *Revue française des affaires sociales*, 143–166. <https://doi.org/10.3917/rfas.192.0143>
- Marshall, D. W., Anderson, A. S. (2002). Proper meals in transition: young married couples on the nature of eating together, *Appetite*, 39(3), 193–206.
- Mitchell, B. A. (2016) Happily ever after? Marital satisfaction during the middle adulthood years. W: Bookwala J. (red.), *Couple relationships in the middle and later years: their nature, complexity, and role in health and illness*. American Psychological Association, 17–36.
- Mitchell, B. A., Lovegreen, L. D. (2009). The Empty Nest Syndrome in Midlife Families: A Multi-method Exploration of Parental Gender Differences and Cultural Dynamics. *Journal of Family Issues*, 30(12), 1651–1670. <https://doi.org/10.1177/0192513X09339020>
- Morgan, D. (2011a). Locating „Family Practices”. *Sociological Research Online* 16(4), 1–9.
- Morgan, D. (2011b). *Rethinking Family Practices*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Morris, S. M. (2001). Joint and Individual Interviewing in the Context of Cancer. *Qualitative Health Research*, 11(4), 553–567. <https://doi.org/10.1177/104973201129119208>
- Nagy, M. E., Theiss, J. A. (2013). Applying the Relational Turbulence Model to the Empty-Nest Transition: Sources of Relationship Change, Relational Uncertainty, and Interference from Partners, *Journal of Family Communication*, 13(4), 280–300. <https://doi.org/10.1080/15267431.2013.823430>
- Newman, S. (2013, 30 stycznia). Living with parents: Stunted development or opportunity? *Psychology Today*. www.psychologytoday.com/blog/singletons/201301/living-parents-stunted-development-or-opportunity [dostęp 31.08.2021]
- O'Brien, M., Moss, P. (2010). Fathers, work and family policies in Europe. In M. E. Lamb (red.), *The Role of the Father in Child Development* (wyd. 5, s. 551–77). Wiley.
- Radina, M. E., Hennon, C. B., Gibbons, H. M. (2008). Divorce and mid- and later life families: A phenomenological analysis with implications for family life educators. *Journal of Divorce & Remarriage*, 49, 142–170.
- Randhawa, M., Kaur, J. (2021). Acknowledging Empty Nest Syndrome: Eastern and Western Perspective. *Mind and Society*, 10(03–04), 38–42.
- Ranson, G. (2015). *Fathering, Masculinity and the Embodiment of Care*. Palgrave Macmillan.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263.
- Rush, M. (2015). *Between Two Worlds of Father Politic*. Manchester University Press.

- Sandberg-Thomas, S., Snyder, A., Jang, B. J. (2015). Exiting and returning to the parental home for boomerang kids. *Journal of Marriage and Family*, 77(3), 806–818. <https://doi.org/10.1111/jomf.12183>
- Schatzki, T. R. (1996). *Social Practices: A Wittgensteinian Approach to Human Activity and the Social*. Cambridge University Press.
- Schatzki, T. R., Knorr-Cetina, K., Savigny, E. von. (2001). *The Practice Turn in Contemporary Theory*. Psychology Press.
- Schmidt, F., Mizielińska, J., Stasińska, A., Olcoń-Kubicka, M., Żadkowska, M., Jasińska, J., Halawa, M. (2018). W stronę socjologii pary: propozycja paradygmatu teoretyczno-badawczego. *Studia Socjologiczne* 3(230), 11–39. <https://doi.org/10.24425/122471>
- Seymour, J., Dix, G., T. Eardley. (1995). *Joint accounts: Methodology and practice in research interviews with couples*. Social Policy Research Unit, University of York.
- Shove, E. (2003). *Comfort, Cleanliness and Convenience: The Social Organization of Normality*. Berg.
- Sikorska, M. (2019). *Praktyki rodzinne i rodzicielskie we współczesnej Polsce – rekonstrukcja codzienności*. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- de Singly, F. (2000). *Libres ensemble. L'individualisme dans la vie commune*. Nathan.
- Skowrońska, M., Schmidt, M. (2023). Teorie praktyk a praktyka badawcza: potencjał i ryzyka na przykładzie studiów nad rodziną. *Studia Socjologiczne*, 251(4), 69–95. <https://doi.org/10.24425/sts.2023.148175>
- Smart, C. (2007). *Personal Life: New Directions in Sociological Thinking*. Polity Press.
- Solomon, D. H., Weber, K. M., Steuber, K. R. (2010). Turbulence in relational transitions. In S. W. Smith & S. R. Wilson (Eds.), *New directions in interpersonal communication research* (pp. 115–134). Sage.
- Sowińska-Milewska, D. (1999). *Telepraca w praktyce*. Fundacja Centrum Promocji Kobiet.
- Thompson, L., Walker, A. J. (1982). The Dyad as the Unit of Analysis: Conceptual and Methodological Issues. *Journal of Marriage and the Family* 44 (4), 889–900.
- Trost, J. (1993). Family from a Dyadic Perspective. *Journal of Family Issues*, 14(1), 92–104.
- Van de Velde, C. (2008). *Devenir adult. Sociologie comparée de la jeunesse en Europe*. Presses Universitaires de France.
- White, L. K., Edwards, J. N. (1990). Emptying the Nest and Parental Well-Being: An Analysis of National Panel Data. *American Sociological Review*, 55, 235–242.
- Żadkowska, M. (2012). Para w praniu. O współczesnej rodzinie i codziennych czynnościach w socjologii Jeana-Claude'a Kaufmanna. *Studia Socjologiczne*, 205(2), 143–165.
- Żadkowska, M. (2016). *Para w praniu: codzienność, partnerstwo, obowiązki domowe*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.